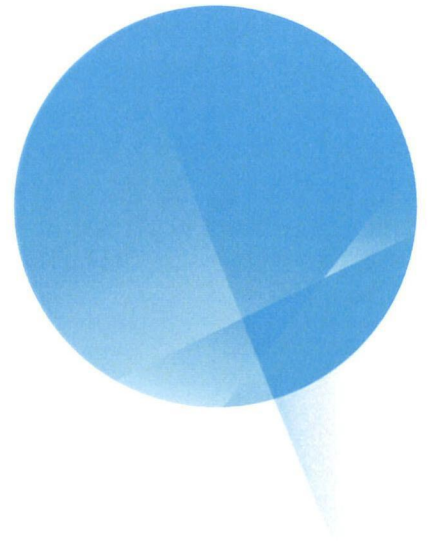

Kulturdepartementet

Via e-post: postmottak@kud.dep.no

Innspill åndsverkloven - gjennomføring av digitalmarkedsdirektivet

24.03.2021

Vedlagt oversendes NRKs svar på Kulturdepartementets spørsmål om gjennomføring av digitalmarkedsdirektivet mv. i norsk rett.

NRK har i sine svar fokusert på de områder som er særlig relevante for NRK. At NRK svarer «ingen kommentar» betyr ikke nødvendigvis at NRK ikke har et synspunkt på det aktuelle spørsmålet, men kun at NRK på grunn av omfang og antall spørsmål nå i hovedsak har valgt å fokusere på det vi så langt anser som mest relevant for NRK.

Med vennlig hilsen
Norsk rikskringkasting AS

Olav A. Nyhus
Direktør
Juridisk og stab

NRK har i sine svar fokusert på de områder som er særlig relevante for NRK. At NRK svarer «ingen kommentar» betyr ikke nødvendigvis at NRK ikke har et synspunkt på det aktuelle spørsmålet, men kun at NRK på grunn av omfang og antall spørsmål nå i hovedsak har valgt å fokusere på det vi så langt anser som mest relevant for NRK.

Digitalmarkedsdirektivet

Digitalmarkedsdirektivet ((EU) 2019/790) har som formål å gjennomføre en ytterligere harmonisering av regelverket om opphavsrett og nærstående rettigheter i det indre marked, særlig når det gjelder digital og grensekryssende bruk av beskyttet innhold. En overordnet gjennomgang av bestemmelsene i direktivet finnes i [EØS-notatbasen](#).

Fremstilling av eksemplar for tekst- og datautvinning (artikkel 3 og 4)

Artikkel 3 regulerer tekst- og datautvinning til forskningsformål. Det skal innføres et unntak fra eneretten for eksemplarfremstilling og uttrekk av verk utført av forsknings- og kulturarvinstitusjoner. Vilkåret er at institusjonen har lovlig tilgang til verket eller materialet og at formålet er tekst- og datautvinning for vitenskapelig forskning. Et mer generelt unntak for tekst- og datautvinning finnes i artikkel 4. Dette unntaket kommer bare til anvendelse i de tilfeller rettighetshaveren ikke uttrykkelig har nedlagt forbud mot slik bruk.

I åndsverkloven gjelder flere av avgrensingsreglene også for fotografiske bilder med vern etter åndsverkloven § 23. Fotografiske bilder er ikke vernet på EU-nivå og omfattes derfor ikke av unntakene i direktivets artikkel 3 og 4.

Spørsmål:

1. Bør bestemmelsene som skal gjennomføre unntakene i artikkel 3 og 4 også gjelde for fotografiske bilder som har vern etter åndsverkloven § 23, selv om det ikke følger av direktivet?

Ja.

Retten til fotografiske bilder er ikke harmonisert på EU nivå, og omfattes ikke av INFOSOC-direktivet artikkel 2 eller artikkel 3(2). Eneretten til fotografisk bilde etter åvl. § 23 omfatter imidlertid eksemplarfremstilling og offentlig fremføring etter åvl. § 3. Det vil derfor være naturlig at et aktuelt unntak fra eneretten for åndsverk, også omfatter fotografisk bilde.

2. Skal bestemmelsene tolkes slik at eksemplarfremstilling og uttrekk til tekst- og datautvinningsformål kan gjøres av alt materiale som er åpent tilgjengelig på Internett?

Ja.

NRKs innhold er fritt tilgjengelig på Internett, enten via nrk.no eller for audiovisuelt innhold via tv.nrk.no. (Radioinnhold er tilgjengelig via radio.nrk.no, men er mindre relevant i denne sammenheng.) Det følger av artikkel 3 og 4, for en virksomhet som for NRK, at retten er begrenset til verk og andre beskyttede arbeider som er «gjort tilgjengelig for allmennheten på internett», jf. fortale nr. 18 annet ledd. For NRKs vedkommende vil det i utgangspunktet være uproblematisk at retten i henhold til nevnte artikler omfatter alt materiale som er åpent tilgjengelig på Internett.

3. Hvilke type tiltak bør kunne anses som «tiltak for å sikre sikkerheten og integriteten» etter artikkel 3 nr. 3?

Ingen kommentar.

4. Innebærer artikkel 4 en rett til å digitalisere materiale for å utføre tekst- og datautvinning?

Ingen kommentar.

5. Hvordan kan det etableres en felles standard for tekst- og datautvinning?

Ingen kommentar.

Bruk av verk og andre beskyttede arbeider i grensekryssende opplæringsvirksomhet og åndsverklovens øvrige undervisningsbestemmelser (artikkel 5 og anmodningsvedtak ifm. § 43)

Artikkel 5 gjelder bruk av verk og annet materiale i digitale og grensekryssende undervisningsaktiviteter. Det skal innføres et unntak fra eneretten (eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring) for å tillate digital bruk av verk og annet materiale for illustrasjonsformål i undervisning. Formålet skal være ikke-kommersielt. Vilkåret er at bruken skal skje på stedet i en undervisningsinstitusjon eller via et sikkert elektronisk nettverk som kun er tilgjengelig for undervisningsinstitusjonens elever, studenter og undervisningspersonale. Det er videre et vilkår at kilde oppgis, hvis dette er mulig.

Direktivet åpner for at enkelte typer verk eller bruk ikke skal omfattes av unntaket, f.eks. når det gjelder materiale som er spesielt beregnet til undervisningsmarkedet og der det finnes adekvate lisensordninger, og disse ordningene gjøres godt kjent for undervisningsinstitusjonene. Bruk av verk etter bestemmelsen skal anses å kun ha skjedd i den medlemsstaten som undervisningsinstitusjonen er etablert i (selv om bruken altså kan skje over landegrensene). Medlemsstatene kan også velge å gi rimelig kompensasjon til rettighetshaverne for eventuell skade som påføres rettighetshaverne på grunn av bruken.

Spørsmål:

6. Bør enkelte typer verk eller former for bruk ikke omfattes av unntaket? Hvis ja, hva bør unntas og hva er begrunnelsen for dette?

Ingen kommentar.

7. Hvilke vurderinger bør gjøres for å avgjøre om bruken er til «illustrasjonsformål» i undervisningen?

Ingen kommentar.

8. Hvordan kan det avgjøres om det har skjedd en skade som er påført rettighetshaverne på grunn av bruken, og hvor stor må denne skaden være før den utløser et krav om eventuell kompensasjon?

Ingen kommentar.

Åndsverkloven § 43 tredje ledd er en kodifisering av den tidligere ulovfestede «klasseromsregelen». Bestemmelsen innebærer blant annet at det å vise film i ordinær klasseromsundervisningen anses å skje innenfor det private området og dermed ikke som en tilgjengeliggjøring for allmennheten. Eksemplarframstilling skal imidlertid klareres på vanlig måte.

Ved stortingsbehandlingen av åndsverkloven i 2018 ble regjeringen i to [anmodningsvedtak](#) bedt om å se nærmere på klasseromsregelen. Vedtak nr. 728 gikk ut på å følge med på hvordan bruken utvikler seg:

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om å justere «klasseromsregelen» i åndsverkloven § 43 dersom det viser seg at bruken etter bestemmelsen utvikler seg slik at den skader rettighetshavernes interesser på en urimelig måte.

Vedtaket nr. 731 gikk ut på å utrede hvorvidt og hvordan bestemmelsen kan snevres inn, slik at overføring blir vederlagspliktig på lik linje med eksemplarframstilling:

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med sak om hvordan og hvorvidt verk som overføres i klasserommet, deriblant strømming fra Internett, kan likestilles med eksemplarframstilling i klasserommet, og dermed bli vederlagspliktig, slik at det blir mulig for partene å inngå avtalelisens også for strømming og annen overføring.

Digitalmarkedsdirektivet vil medføre enkelte lovendringer på undervisningsområdet. I [Prop. 104 L \(2016-2017\)](#) ble det varslet en helhetlig gjennomgang av åndsverklovens undervisningsbestemmelser når digitalmarkedsdirektivet skulle gjennomføres i norsk rett, jf. punkt 5.4.6 og 5.17.4.5. Klasseromsregelen anses som en del av den samlede balansen mellom ulike interesser på undervisningsområdet, og det vil derfor være naturlig at anmodningsvedtakene

vurderes i sammenheng med åndsverklovens øvrige undervisningsbestemmelser.

Spørsmål:

9. Hvordan bør klasseromsregelen i § 43 tredje ledd se ut?

Ingen kommentar.

10. Har det skjedd endringer i bruk etter at klasseromsregelen ble lovfestet, som har ført til at rettighetshavernes interesser har blitt urimelig tilsidesatt?

Ingen kommentar.

11. Foreligger det endringsbehov i andre undervisningsbestemmelser?

Ingen kommentar.

Bevaring av kulturarv (artikkel 6)

Artikkel 6 gjelder bevaring av kulturarv. Medlemsstatene skal innføre et unntak fra eneretten til eksemplarframstilling slik at kulturarvinstitusjoner til bevaringsformål skal kunne fremstille kopier av alle former for verk og arbeider som er permanent i deres samlinger.

Spørsmål:

12. Er det behov for endringer eller justeringer i åndsverklovens bestemmelser om eksemplarframstilling til blant annet konserverings- og sikringsformål?

Ja, se svar på spørsmål nr. 13.

13. Er definisjonen av «kulturarvinstitusjoner» i artikkel 6 sammenfallende med de institusjonene som omfattes av forskrift til åndsverkloven § 1-1?

Nei, kulturarvinstitusjoner slik begrepet er definert i direktivet omfatter også offentlige kringkastingsforetak, jf. fortale punkt 13.

14. Bør bestemmelsen som gjennomfører artikkel 6 også gjelde for rettigheter knyttet til fotografiske bilder etter åndsverkloven § 23?

Ja.

Retten til fotografiske bilder er ikke harmonisert på EU nivå, og omfattes ikke INFOSOC-direktivet artikkel 2 eller artikkel 3 nr. 2. Eneretten til fotografisk bilde etter åvl. § 23 omfatter imidlertid eksemplarframstilling og offentlig fremføring etter åvl. § 3. Det vil derfor være naturlig at aktuelt unntak fra eneretten for åndsverk, også omfatter fotografisk bilde.

Felles bestemmelser (artikkel 7)

Artikkel 7 fastslår blant annet at avtalebestemmelser som er i strid med unntakene i artiklene 3, 5 og 6 ikke kan håndheves. Bestemmelsen fastsetter videre at unntakene i artiklene 3 til 6 er underlagt visse av de samme reglene i opphavsrettsdirektivet ([2001/29/EF](#)) som de andre opphavsrettslige unntakene. Unntakene i direktivets artikkel 3 til 6 gir nasjonal lovgiver lite rom for skjønn.

Spørsmål:

15. Skal dette forstås som at avveiningene opp mot tretrinnssteden allerede er gjort av EU-lovgiver, eller legger direktivet opp til at ytterligere avveininger skal skje på nasjonalt nivå?

Ingen kommentar.

Kulturarvinstitusjoners bruk av verk og andre beskyttede arbeider som ikke lenger er i handelen (artikkel 8)

Artiklene 8 til 11 inneholder regler om bruk av verk som ikke lenger er i handelen (out-of-commerce). Artikkel 8 gir anvisning på en form for avtalelisensordning som kulturarvinstitusjoner kan benytte for klarering av slike verk. Dette betyr at dersom det inngås en avtale med en representativ kollektiv forvaltningsorganisasjon, blir avtalen utvidet til også å gjelde de rettighetshavere som ikke er medlem

av organisasjonen. Det stilles som vilkår at alle rettighetshavere skal likebehandles når det gjelder lisensvilkår. Bestemmelsene inneholder visse krav til den kollektive forvaltningsorganisasjonen og regler om hvordan ordningen skal fungere i praksis. Blant annet fremgår det av bestemmelsen at rettighetshaveren har mulighet til å nedlegge forbud mot slik bruk.

For ordens skyld må det gjøres klart at bestemmelsen ikke omfatter NRKs eget arkiv, jf. definisjonen i artikkel 8 nr. 5. Under nærmere gitte forutsetninger lisensierer NRK sine programmer både for privat og kommersiell bruk, <https://www.nrk.no/salg/kopier-av-radio--og-tv-programmer-1.1656042>. Videre bør det også gjøres klart at retten etter denne bestemmelsen ikke omfatter NRKs lydprogram eller audiovisuelle program avlevert til Nasjonalbiblioteket i henhold til pliktavleveringslova. For avleverte programmer etter pliktavleveringslova er det enkelt å identifisere NRK som eier av relevante rettigheter og derved at det er NRK som må kontaktes for å inngå lisensavtale. Individuell klarering er mulig. Det bes om at dette presiseres i forarbeidene.

NRK har for øvrig ikke kommentarer til de enkelte spørsmålene 16 til 24.

Spørsmål:

16. Hvordan vil gjennomføring av direktivets artikkel 8 påvirke eksisterende avtalelisensregler?

Ingen kommentar.

17. Hvordan bør forholdet mellom åndsverkloven § 50 om avtalelisens for bruk av verk i arkiv, bibliotek og museer, og direktivforpliktelsene i art 8 vurderes?

Ingen kommentar.

18. Er det hensiktsmessig å fastsette særlige krav for å avgjøre om verk eller andre beskyttede arbeider kan lisensieres som verk som ikke lenger er i handel?

Ingen kommentar.

19. Hvilke krav kan være hensiktsmessige? Hvilke fordeler og ulemper kan det å oppstille slike krav medføre?

Ingen kommentar.

20. Hva bør en «rimelig innsats» innebære, for å avgjøre om et verk ikke lenger er i handelen? Og hva bør konsekvensene være dersom det ikke gjøres en tilstrekkelig innsats?

Ingen kommentar.

Bruk over landegrensene (artikkel 9)

Under visse vilkår åpnes det i artikkel 9 for grensekryssende bruk av verk som ikke lenger er i handel. Bruk som skjer i henhold til artikkel 8 skal anses å skje i den medlemsstaten hvor kulturarvinstitusjonen er etablert, uavhengig av hvor den faktiske bruken skjer.

Spørsmål:

21. Hvordan bør det legges til rette for grensekryssende bruk av verk som ikke er i handel?

Ingen kommentar.

Opplysningstiltak (artikkel 10)

I artikkel 10 fastsettes det krav til visse informasjonstiltak som skal gjennomføres for å identifisere verk som er omfattet av avtalelisensen. Etter bestemmelsen legges det opp til at informasjonen skal offentliggjøres på en felleseuropeisk nettportal.

Spørsmål:

22. Er det behov for å lovfeste informasjonstiltak ut over det artikkel 10 krever?

Ingen kommentar.

23. Skal den enkelte kulturarvinstitusjonen eller kollektive forvaltningsorganisasjonen selv melde inn informasjonen til den felleseuropeiske nettportalen, eller bør en sentral nasjonal virksomhet ha ansvaret for dette?

Ingen kommentar.

Dialog mellom berørte parter (artikkel 11)

Etter artikkel 11 skal medlemsstatene sørge for at rettighetshavere, kollektive forvaltningsorganisasjoner og kulturarvinstitusjoner konsulteres i forbindelse med visse krav som fastsettes i henhold til artikkel 8. I tillegg skal det legges til rette for løpende dialog mellom berørte parter om bruken av bestemmelsen.

Spørsmål:

24. Hvordan er det hensiktsmessig å etablere en slik dialog?

Ingen kommentar.

Avtalelisens (artikkel 12)

Artikkel 12 er en generell bestemmelse som fastsetter krav til nasjonale avtalelisensordninger. Avtalelisens innebærer at dersom det inngås en avtale med en representativ kollektiv forvaltningsorganisasjon, blir avtalen utvidet til også å gjelde de rettighetshavere som ikke er medlem av organisasjonen (avtalelisensvirkning). Etter bestemmelsen skal avtalelisensordninger kun benyttes på «veldefinerte bruksområder» hvor individuell klarering er praktisk vanskelig. Videre stilles det krav om likebehandling av rettighetshavere og til hvilke organisasjoner som kan inngå avtalelisensavtaler. I artikkel 12 nr. 3 bokstav d stilles det krav om offentliggjøringstiltak for å informere rettighetshavere om nye avtalelisensavtaler, blant annet for å sikre at de skal ha mulighet til å kunne nedlegge forbud mot bruken. Slik forbudsrett er regulert i artikkel 12 nr. 3 bokstav c.

Spørsmål:

25. Åndsverkloven § 63 tredje ledd stiller krav til organisasjoner som kan inngå avtale med avtalelisensvirkning. Hvilke endringer bør gjøres i denne bestemmelsen som følge av artikkel 12? Hvilke praktiske konsekvenser antas det at gjennomføring av direktivforpliktelsen vil få?

I artikkel 12 stilles det krav om «veldefinerte bruksområder». Slik NRK ser det er dette i samsvar med «nærmere avgrenset område» i åvl. § 63 annet ledd og det er ikke nødvendig med endringer i gjeldende bestemmelse.

NRKs oppdrag innebærer at allmennkringkastingstilbudet skal være gratis tilgjengelig for hele befolkningen og det er i vedtektene presisert at NRK skal være til stede på, og utvikle tjenester på, alle viktige medieplattformer, herunder Internett, for å nå bredest mulig ut med vårt samlede tilbud. Vår publiseringsstrategi forutsetter først og fremst publisering på egne plattformer, men for å nå bredt ut i befolkningen er vi – som andre – avhengig av å benytte tredjeparts plattformer, så som YouTube, Facebook, Tik Tok m.fl. Disse plattformene har vist seg særskilt viktige for å nå et ungt publikum med vårt innhold.

Det er uklart hva som ligger i kravet om «veldefinerte bruksområder». For NRK er det viktig at en eventuell ny bestemmelse om «veldefinerte bruksområder» ikke utformes slik at den er til hinder for å klarere rettigheter for publisering på fremtidige nye plattformer selv om slike plattformer, særlig når de er nye, kan være vanskelig å definere. Utviklingen går raskt og er av natur uforutberegnelig. Kravet til «veldefinerte bruksområder» og avtalelisensvilkårene må ikke hindre eller hemme muligheten for å prøve og nytte slike fremtidige plattformer.

26. Hvordan bør forpliktelsen om å informere rettighetshaverne gjennomføres? Bør det innføres en notifikasjonsordning, eventuelt kombinert med en stillstandsperiode?

Vår erfaring tilsier at det ikke er nødvendig med slike ordninger og dersom de skal innføres bør de formuleres på en slik måte at de understøtter etablerte praksis.

NRK formoder at poenget med en notifikasjonsordning, eventuelt kombinert med en stillstandsperiode er at rettighetshavere skal settes i stand til å områ seg og ta informerte valg om de vil benytte sin reservasjonsrett. NRK har gjennom mange tiår hatt tvangs- og avtalelisensavtaler, og er trolig den aktøren i Norge med flest slike avtaler. Vi har bred erfaring med å fremforhandle og forvalte rettigheter ervervet gjennom slike avtaler. Vi har omfattende og jevnlig kontakt med rettighetshavere og deres organisasjoner og vi har aldri oppfattet at det er behov for endringer på dette området. Våre avtaler har bestemmelser om hvordan slike reservasjoner skal håndteres. I de tilfeller der rettighetshavere har ytret ønske om reservasjon har dette vært formidlet via deres organisasjoner og respektert av NRK. I praksis er det bare for IFPI-repertoar at dette har vært aktuelt. Det er omkring 25 norske og internasjonale artister som har reservert seg mot bruk. Ut over dette forekommer det ytterst få reservasjoner. Tvert om er det NRKs erfaring at rettighetshaverne er glade for at deres verk blir benyttet og at det finnes effektive ordninger for klaring og betaling av vederlag.

Forhandlingsordning (artikkel 13)

Artikkel 13 omhandler tilgjengeligheten av audiovisuelle verk på videobestillingstjenester. Bestemmelsen forplikter medlemsstatene til å etablere en forhandlingsordning som kan bistå når rettighetshavere og brukere ikke blir enige om avtaler om rettigheter til audiovisuelle verk på videobestillingstjenester. Dette uavhengige organet skal yte bistand i forbindelse med forhandlingene om slike rettigheter og bidra til avtaleinngåelser.

Spørsmål:

27. Begrepet «videobestillingstjenester» er ikke definert i direktivet og det finnes ikke et enhetlig begrep i EU-retten. Videobestillingstjenester beskrives i åndsverkloven § 3 andre ledd bokstav d om overføring til offentligheten. Er det behov for å presisere begrepet utover dette?

NRK har ingen kommentarer til definisjonen av begrepet «videobestillingstjenester». Ved gjennomføringen av artikkel 13 må det gjøres klart at forhandlingsordningen er begrenset og bare omfatter erverv av audiovisuelle verk for kun videobestillingstjenester, og ikke dersom ervervet også omfatter lineær kringkasting av samme verk.

28. Hvordan bør forhandlingsordningen i artikkel 13 gjennomføres? Kan ordningen legges til Riksmekleren på samme – eller tilnærmet samme – måte som for avtalelisensavtaler etter åndsverkloven § 65 første ledd første punktum, jf. forskriften §§ 4-6 og 4-7, og hvilke endringer bør i så fall gjøres i disse bestemmelsene?

Ingen kommentar.

29. Hvordan bør forhandlingsordningen praktiseres der rettighetene til et audiovisuelt verk tilkommer flere rettighetshavere? Bør brukerne kunne kreve å få bistand til forhandlinger med alle de ulike rettighetshaverne?

Ingen kommentar.

Billedkunst som ikke er vernet av opphavsrett (artikkel 14)

Artikkel 14 omhandler verk av billedkunst hvor vernetiden er utløpt. For slike verk som er «falt i det fri» skal medlemsstatene fastsette bestemmelser om at alt materiale som stammer fra eksemplarframstillingen av et slikt verk, ikke skal omfattes av opphavsrett eller nærstående rettigheter. Dette gjelder likevel ikke dersom dette materialet er originalt i den forstand at det er opphavens egen intellektuelle frembringelse.

Spørsmål:

30. Begrepet «billedkunst» er ikke definert i direktivet. Er det behov for en presisering av begrepet og bør begrepet omfatte mer enn det som følger av eksemplifiseringen i åndsverkloven § 2 andre ledd bokstav g («malerier, tegninger, grafikk og lignende billedkunst»)?

I den engelske versjonen brukes begrepet «visual art». Visual art omfatter også blant annet skulpturer, film, videoinstallasjoner, kunsthåndverk, osv., og er derved mer omfattende enn begrepet «billedkunst».

NRK foreslår at departementet bruker begrepet visuell kunst slik at bestemmelsen dekker virkeområdet til artikkel 14 og slik at den norske bestemmelsen er fleksibel nok til å kunne håndtere ev. fremtidige tolkningsdommer fra EU-domstolen.

31. Er det behov for å gjøre endringer i åndsverkloven § 23 om eneretten til fotografiske bilder ved gjennomføringen av direktivet artikkel 14?

Ja, den nye bestemmelsen bør også omfatte fotografiske bilder og derved kreve en henvisning fra § 23. Jf. NRKs svar på spørsmål nr. 1 og 14.

Vern av pressepublikasjoner (artikkel 15)

Artiklene 15 og 16 gjelder rettigheter i publikasjoner. Artikkel 15 inneholder bestemmelser om en ny enerett for utgivere av pressepublikasjoner. Utgiveres rett gjelder digital bruk, og vernetiden varer i to år etter utgivelsen av pressepublikasjonen. Den nye eneretten skal ikke påvirke rettighetene til opphavere og andre rettighetshavere når det gjelder verk og andre arbeider som inngår i pressepublikasjonen. Etter artikkel 5 nr. 5 skal opphavere til verk som inngår i en pressepublikasjon, motta en passende andel av de inntektene som nyhetsutgiverne mottar for tilbydere av informasjonssamfunnstjenesters bruk av deres pressepublikasjoner.

Spørsmål:

32. Hva utgjør en «passende andel» etter artikkel 15 nr. 5, og hvem avgjør om andelen er passende?

Ingen kommentar.

33. Hvordan bør opphavers rett til vederlag etter artikkel 15 nr. 5 forvaltes?

Ingen kommentar.

34. Hvilken praktisk betydning vil det nye vernet få?

Ingen kommentar.

Rimelig vederlag (artikkel 16)

Etter artikkel 16 kan også utgivere som har fått overført eller lisensiert til seg en rettighet være berettiget til en andel av vederlaget for bruk av verket som er foretatt i henhold til opphavsrettslige unntaksregler.

Oversettelse av direktivet:

I artikkel 16 vises det til overføring til «forlag». I den engelske versjonen brukes begrepet «publisher». Artikkel 16 viser til reguleringen i artikkel 15 og «forlag» bør derfor erstattes med «utgiver [av pressepublikasjoner]».

Spørsmål:

35. Bør artikkel 16 gjennomføres i norsk rett og i så fall hvordan?

Ingen kommentar.

Bruk av beskyttet innhold av tilbydere av nettbaserte innholdsdelingstjenester (artikkel 17)

Artikkel 17 pålegger tilbydere av delingstjenester for nettinhold, dvs. plattformer som lagrer og gir tilgang til store mengder brukeropplastede verk og annet beskyttet materiale, i større grad enn i dag ansvar for at innholdet er klart. Tilbyderne skal også på andre måter hindre ulovlig bruk. Bestemmelsen slår fast at tilbyderne foretar en overføring til allmennheten når de gir allmenheten tilgang til brukeropplasted innhold, og at tilbyderen derfor plikter å innhente tillatelse til denne bruken, f.eks. gjennom en lisensavtale. Ansvarsfrihetsreglene i ehandelsdirektivet ([2000/31/EF](#)) artikkel 14

gjelder ikke for situasjoner som er omfattet av bestemmelsen. Artikkel 17 oppstiller likevel alternative krav til når tilbyderen kan bli ansvarsfri i de tilfellene det ikke er innhentet tillatelse eller lisens. Blant annet stilles det krav til at tilbyderen har gjort hva den har kunnet («best efforts») for å innhente tillatelse og handlet hurtig og fjernet innhold når rettighetshaveren har gjort oppmerksom på overtredelsen.

Kommersielle aktører vil ikke omfattes av de lisensavtaler som tilbydere av nettbaserte innholdsdelingstjenester inngår i henhold til artikkel 17 nr. 2. NRK har som kjent ikke økonomisk vinning som mål og vi ber derfor om at det i forarbeidene presiseres at heller ikke NRK omfattes. I dag klarer NRK alle rettigheter for sin egen tilgjengeliggjøring for allmennheten på nettbaserte innholdstjenester.

Om oversettelse av direktivet:

I artikkel 17 nr. 4 brukes begrepet «gjort sitt ytterste» som må anses være et strengere krav enn «best effort» som brukes i den engelske versjonen av direktivet.

Spørsmål:

36. Departementet har registrert at flere aktører på rettighetshaversiden har store forhåpninger til at bestemmelsen vil generere økte inntekter. Hvilke analyser ligger til grunn for en slik vurdering?

Ingen kommentar.

37. Hvordan bør artikkel 17 nr. 2 om lisensavtalens utstrekning gjennomføres? Alternativer: 1) Ved at det lovfestes at avtaler inngått mellom delingstjeneste og rettighetshaver også skal gjelde for brukere slik at avtalen får en utvidet virkning; 2) innføre et unntak som fastslår at brukere fritt kan laste opp verk som delingstjenesten har inngått avtale om; eller 3) regulere at avtaler som inngås mellom delingstjeneste og en rettighetshaver skal omfatte og regulere spørsmål om brukerens utnyttelse.

Artikkel 17 endrer ikke partenes avtalefrihet. En opphaver kan – direkte eller indirekte via sin organisasjon - fortsatt nekte at dennes opphavsrettslig beskyttede innhold gjøres tilgjengelig på en tilbyders nettbaserte innholdsdelingstjeneste. Selv når partene inngår en lisensavtale kan bruken begrenses, jf. fortale punkt 69 annet punktum. En tilbyder av nettbaserte innholdstjenester må heller ikke være nødt til å inngå avtale med opphaver/organisasjoner dersom den aktuelle typen av åndsverk normalt ikke lastes opp på den nettbaserte innholdstjenesten.

Som utgangspunkt må det derfor være opp til partene å bli enige om hva avtalen omfatter.

NRK klarer alle opphavsrettigheter for egen bruk, også ved overføring via nettbaserte innholdsdelingstjenester. Lisensavtaler som en tjenestetilbydere inngår vil f.eks. ikke omfatte en kommersiell mediebedrift (som f.eks. NRK) sin opplasting av innhold på den nettbaserte innholdstjeneste da slike avtaler, slikt omtalt i artikkel 17 nr. 2 ikke omfatter brukere som opptre på kommersielt grunnlag. Det betyr at mediebedriften selv må sikre seg disse rettighetene før slik bruk. Konsekvensen av dette og med utgangspunkt i avtalefrihet kan en mediebedrift laste opp innhold, som mediebedriften har alle relevante rettigheter til, på en delingstjeneste uten at det får som følge at (andre) brukere gis en rett til å laste opp mediebedriftens innhold på delingstjenesten, jf. fortale nr. 69 in fine. Opplastning og påfølgende offentliggjøring av mediebedriftens beskyttede innhold av andre brukere og av tjenestetilbyderen vil kreve samtykke og det må være opp til mediebedriften å bestemme om slik lisensavtale skal inngås eller ikke.

38. Kan og bør forpliktelsen til å innhente tillatelse etter artikkel 17 nr. 4 konkretiseres? For eksempel hvis en tjeneste inneholder en stor mengde av en viss verkstype, er det tilstrekkelig å inngå avtale med kollektive forvaltningsorganisasjoner som representerer rettighetshaverne til slike verk og større aktører, eller må det også inngås avtaler med mindre aktører? Kan delingstjenester anses for å ha «gjort sitt ytterste for å innhente tillatelse» dersom de takker nei til et tilbud om lisensavtale, herunder dersom lisensgiver stiller urimelige krav til lisensavgiften?

Ingen kommentar.

39. Delingstjenester skal deaktivere tilgang til materiale som rettighetshaver har varslet om og hindre fremtidig opplasting, jf. artikkel 17 nr. 4 bokstav c, samtidig som de ikke skal hindre at lovlig materiale lastes opp av brukerne, jf. artikkel 17 nr. 7. Visse metoder for å hindre tilgang til ulovlig materiale, vil i praksis også kunne hindre opplasting av lovlig materiale. Direktivet legger derfor opp til at det må gjøres en interesseavveining ved bruk av metoder for hindre tilgang til ulovlig materiale (artikkel 17 nr. 4 bokstav c) opp mot vernet av brukernes rettigheter (artikkel 17 nr. 7). Hva er relevante utgangspunkter og momenter i en slik interesseavveining?

NRK er enig med departementet at det er svært viktig at løsningen av denne interesseavveiningen sikrer at bruk av lovlig materiale, herunder innhold i henhold til unntakene, jf. INFOSOC artikkel 5(2) og 5(3), ikke tas ned. En mulig løsning kan være at innhold, som medieaktører som omfattes av medieansvarsloven tilgjengeliggjør på en nettbasert innholdsdelingstjeneste, ikke kan tas ned før tilbydereren av tjenesten har kontaktet og vært i dialog med medieaktøren.

40. I hvilken grad tillater direktivet at delingstjenester bruker automatiserte løsninger, herunder identitets- og filtreringsteknologi, til å hindre tilgang til materiale som rettighetshaver har varslet om, jf. artikkel 17 nr. 4 bokstav c? Er det risiko for at slike automatiserte løsninger i praksis vil kunne hindre opplasting av lovlig materiale, jf. artikkel 17 nr.7?

Ja, det er en risiko for at automatiserte løsninger vil kunne hindre opplasting eller fjerning/blokking av lovlig innhold, herunder særlig innhold som i utgangspunktet krever samtykke, men som er brukt på en lovlig måte (f.eks. sitat eller parodi).

41. Unntakene i opphavsretten for sitat, kritikk, anmeldelser, samt bruk i karikatur, parodi eller pastisj har tidligere blitt ansett som frivillige for medlemsstatene å implementere. Unntakene gjøres nå obligatoriske innenfor direktivets rammer. Krever unntakene i artikkel 17 nr. 7 andre ledd endringer i den norske åndsverkloven?

For å sikre at disse unntakene blir gjennomført kan det være hensiktsmessig at de uttrykkelig reguleres ved gjennomføringen av direktivet. Det må samtidig gjøres klart i forarbeidene dels at gjennomføringen ikke fører til en innsnevring av gjeldende rett og etablert praksis når det gjelder bruk av innhold for parodi mv. dels at det ikke påvirker retten til opplasting og offentliggjøring av innhold i henhold til øvrige fribruksregler som f.eks. gjengivelser av dagshendinger etter åvl. 36, jf. INFOSOC artikkel 5(3)(c).

42. Sett hen til at artikkel 17 ikke er nevnt i artikkel 23 som lister opp ufravikelige bestemmelser, har delingstjenester mulighet til å helt eller delvis avtale, for eksempel i sine brukervilkår, at andre vilkår gjelder for bruk av deres tjenester enn det som følger av artikkel 17?

I utgangspunktet må det være avtalefrihet mellom partene på dette området. Det er imidlertid svært viktig at bestemmelsen i artikkel 19 nr. 9 siste ledd - som sier at tjenesteleverandøren er forpliktet til å fastsette i sine brukervilkår at lovlig innhold/innhold i henhold til unntakene kan lastes opp - gjøres ufravikelig. Vi går ut fra at dette er en forutsetning for at man skal kunne gå til domstolene for å gjøre gjeldende unntak slik det er bestemt i artikkel 17 nr.9.

43. Hvordan bør mekanismen for alternativ tvisteløsning etter artikkel 17 nr. 9 gjennomføres? Hvem bør bære kostnaden knyttet til saksbehandlingen?

Ingen kommentar.

Sektorspesifikke bestemmelser (artiklene 18 til 23)

Direktivet avdeling IV kapittel 3 (artiklene 18 til 23) inneholder regler om rimelig godtgjøring til opphavere og utøvende kunstnere i avtaler om kommersiell bruk. Direktivet viser til at nasjonal lovgivning bør ta høyde for særtrekkene i hver enkelt sektor.

Spørsmål:

44. Er det behov for sektorspesifikke bestemmelser ved gjennomføringen av direktivets avdeling IV kapittel 3? Hva bør i så fall bestemmelsene ta høyde for? Se også konkrete spørsmål om bestemmelsene i kapittel 3 nedenfor.

Artikkel 18 til 23 omhandler ulike regler som skal sikre opphavere og utøvende kunstnere rimelig vederlag for bruk av deres rettigheter. I fortalet til direktivet uttales det at det kan være behov for å gjøre sektorspesifikke tilpasninger ved gjennomføring av disse bestemmelsene i nasjonal rett.

Bestemmelsene i direktivet favner vidt og kan dekke enhver overdragelse og utnyttelse av åndsverk og naborettigheter. Behovet for å sikre rettighetshavernes stilling vil åpenbart også variere i stor grad avhengig av hvilken bransje og type verk det er tale om. For å sikre at gjennomføringen av direktivet oppfyller en nødvendig balansering av hensynet til rettighetshavere og bestillere og brukere av verkene, er det avgjørende at det gjøres sektorspesifikke tilpasninger. Som Norges største produsent og bruker av opphavsrettsrettigheter, er NRK særlig opptatt av at gjennomføringen av direktivet hensyntar de særlige forholdene som gjelder på det audiovisuelle området. Vi vil innledningsvis fremheve to bestemmelsene i artikkel 20 og 22 som spesielt uheldige for kringkastingsbransjen.

NRK er avhengig av å inngå en lang rekke avtaler med et stort antall opphavere og utøvende kunstnere, og det vil ofte ta lang tid fra idé til det foreligger et ferdig produkt. Artikkel 22 om oppsigelse av avtaler og tilbakeføring av rettigheter dersom disse ikke blir brukt, vil derfor være særlig problematisk for aktører som finansierer og produserer audiovisuelle produksjoner. Det samme gjelder artikkel 20 om ensidig regulering av vederlag i rettighetshaverens favør på grunn av etterfølgende inntekter. Disse bestemmelsene griper direkte inn i avtalefriheten og vil gjøre det vanskelig og risikofyllt å klarere rettigheter på særlig det audiovisuelle området.

Dersom disse bestemmelsene gjennomføres uten at det gjøres tilpasninger til kringkastingsbransjen, vil det få uheldige konsekvenser både for produsenter og ikke minst rettighetshaverne. Som departementet selv peker på i sin vurdering, kan innføringen av bestemmelsen i artikkel 20 føre til at det opprinnelige vederlaget til rettighetshaverne reduseres, siden erververen ved fastsettelsen må ta hensyn til at vederlaget senere vil kunne økes.

NRK vil utdype sin vurdering av bestemmelsene i kapittel 3 i direktivet i det følgende.

Prinsippet om hensiktsmessig og rimelig godtgjøring (artikkel 18)

Av artikkel 18 fremgår et generelt prinsipp om rimelig vederlag (godtgjøring). Etter bestemmelsen skal medlemsstatene sikre at opphavere og utøvende kunstnere som lisensierer eller overdrar rettigheter, har rett til et hensiktsmessig og rimelig vederlag. Ved gjennomføringen av bestemmelsen skal det tas hensyn til prinsippet om avtalefrihet og en rimelig balanse mellom rettigheter og interesser.

Spørsmål:

45. Er det behov for å gjøre endringer i åndsverkloven § 69 for gjennomføring av direktivet artikkel 18, og i så fall hvilke?

Innledningsvis vil NRK uttrykke støtte til prinsippet om at opphavere og utøvende kunstnere har krav på rimelig vederlag når de overdrar bruksrett til sine åndsverk. Etter NRKs erfaring er rettighetshaverne i stor grad organisert i rettighetsforbund som er sterke og kompetente forhandlingsmotparter for erververe av opphavsrett. Det er særlig tilfellet på kringkastingsområdet. Avtaler og utnyttelse av åndsverk er der i økende grad regulert gjennom kollektivavtaler og standardavtaler som ivaretar opphavernes økonomiske interesser og sikrer at disse mottar rimelige vederlag. Under høringen om ny åndsverklov med forslag til § 69 om rimelig vederlag, var NRK kritisk til å innføre en uforutsigelig lovregel fordi den griper inn i avtalefriheten mellom partene. Videre var NRK bekymret for at bestemmelsen i for stor grad fokuserte på rettighetshavernes interesser, uten å hensynta den store økonomiske risikoen som bestiller og produsenter tar ved inngåelsen av avtaler.

Erververs risiko og økonomiske investeringer ved bestilling av åndsverk og forhåndskjøp av rettigheter er sentrale elementer som er utelatt blant de vurderingsmomenter som er listet opp i gjeldende § 69. Departementet har imidlertid på side 335 i Prop. 104 L (2016-2017) nevnt nettopp

disse momentene som relevante knyttet til begrepet «konkrete forhold» i lovteksten. NRK støtter dette. Siden direktivet åpner for tilpasninger av bestemmelsene i kapittel 3, jf. artikkel 18 nr. 2, anmoder NRK departementet om å justere lovteksten i § 69 slik at også erververs investeringer og økonomiske risiko ved inngåelse av avtalen tas med som et vurderingsmoment for hva som anses som rimelig vederlag.

I fortalens punkt 73 åpnes det også for å gjøre unntak fra bestemmelsene om vederlag for rettighetsoverdragelser som er gjort i tråd med tariffavtaler og andre ordninger. NRK understreker at det både er nødvendig og riktig å avgrense rekkevidden av bestemmelsen i artikkel 18 mot ansettelsesforhold, slik departementets opprinnelige forslag til bestemmelse om rimelig vederlag også var. Spørsmålet om rimelig vederlag i ansettelsesforhold er bedre egnet til å reguleres i arbeidsrettslig regelverk basert på forhandlinger mellom tariffpartene i arbeidslivet enn gjennom en lovregulering.

Hensynet til partenes avtalefrihet gjør seg også gjeldende i bestillings- og oppdragsforhold, som er et vesentlig område der NRK og resten av TV-bransjen investerer betydelige beløp i erverv av opphavs- og medvirkningsrettigheter. På dette området er markedet for erverv av rettigheter regulert av rammeavtaler, bransjeavtaler og tariffavtaler som er kommet til gjennom forhandlinger med opphavernes og utøvernes bransjeorganisasjoner. Partene har dermed kommet frem til omforente vederlag som anses som rimelige. Det er derfor ikke noe behov for å gripe inn i dette markedet med en ufravikelig lovregel som ikke evner å ta opp i seg de ulike momentene som må vektlegges på de ulikeartede områdene som en lovregel om rimelig vederlag skal anvendes på.

Siden direktivet legger opp til at det kan gjøres sektorspesifikke tilpasninger, bør bestemmelsen om rimelig vederlag i § 69 avgrenses til ikke å gjelde i ansettelses- og bestillings-/oppdragsforhold på kringkastingsektoren. I slike forhold er partene nærmest til å regulere vederlaget i sine egne avtaler som i stor grad er basert på bransjeavtaler.

46. I hvilke situasjoner vil engangsbeløp anses som «hensiktsmessig og rimelig» godtgjøring? Hvordan kan det ved avtaleinngåelse vurderes om et engangsbeløp er «hensiktsmessig og rimelig», når partene på tidspunktet for avtaleinngåelse ikke sikkert vet hvilke inntekter som vil genereres ved utnyttelse av verket?

Som nevnt er NRKs erverv av rettigheter i stor grad regulert av kollektive rammeavtaler som er fremforhandlet med rettighetshavernes interesseorganisasjoner. NRK betaler i henhold til avtalene både for arbeidsinnsatsen til rettighetshaverne og for erverv av nødvendige rettigheter for å gjøre verkene tilgjengelig i tråd med vårt allmennkringkastingsoppdrag. Oppdraget innebærer at allmennkringkastingstilbudet skal være gratis tilgjengelig for alle, og at NRK skal være til stede på alle viktige medieplattformer, for å nå bredest mulig ut med det samlede tilbudet. Videre er det et mål at innholdet være tilgjengelig som arkivtjeneste som del av vår felles kulturarv.

For å sikre at tilbudet er tilgjengelig for publikum i tråd med vårt oppdrag og samtidig gir nødvendig forutsigbarhet for NRK, avtaler og forhåndsbetaler vi i stadig større grad for NRKs egne publiseringsrettigheter. NRK tar dermed en risiko ved å betale mer til rettighetshaverne "up front" som et engangsbeløp, for å være sikret at man for fremtiden kan gjøre produksjonen tilgjengelig i større grad enn det tidligere avtaler innebar.

I tillegg til at NRK betaler rettighetshaverne vederlag for egne fremtidige publiseringsrettigheter, mottar også opphaverne og medvirkende royalty fra NRK for kommersiell videreutnyttelse av produksjonene ved salg mv, samt vederlag for videredistribusjon gjennom Norwaco. Engangsvederlaget er dermed kun knyttet opp til NRKs egen publisering av produksjonene for å sikre publikum tilgang til disse.

Rettighetshaverne har da fordel av at NRK investerer betydelige summer i å kjøpe ut publiseringsrettigheter ved produksjonsstart, fremfor å avvente om NRK etter flere år ønsker å publisere produksjonen på ny med eventuelt reprisevederlag. Ny publisering av eldre innhold vil da bli vurdert opp mot investering i nytt innhold.

Disse engangsvederlagene for NRKs publiseringsrettigheter har vært gjenstand for forhandlinger mellom jevnbyrdige parter som har hensyntatt relevante omstendigheter for vederlagets størrelse. Som det fremgår på side 239 i Prop. 104 L (2016-2017) er formålet med § 69:

« å motvirke totaloverdragelse som ved press skjer vederlagsfritt eller til et meget lavt vederlag, og at det er ved ubalanserte partsforhold at faren for dette er størst. Det er meningen at bestemmelsen skal gi vern mot vederlag som ikke er rimelige – både når disse avtales som engangs- og løpende vederlag...Men er avtalen fremforhandlet mellom jevnbyrdige og profesjonelle parter, er det etter departementets syn nærliggende at avtalen – på lignende vis som standardavtaler – gir uttrykk for et vederlagsnivå som er rimelig, med mindre noe annet kan godtgjøres.»

Det fremgår også av fortalens punkt 73 at engangsutbetalinger kan utgjøre rimelig vederlag.

Det er på bakgrunn av dette NRKs klare oppfatning at disse engangsvederlagene for NRKs egen publisering tilfredsstillere kravene til rimelig vederlag i § 69 og artikkel 18.

47. Hvordan bør overføringer uten vederlag (som tillates etter fortalen punkt 82) vurderes opp mot artikkel 18 (og artikkel 20)?

Departementet uttaler i forarbeidene til § 69 at bestemmelsen ikke er til hinder for at rettighetshaveren kan overdra rettigheter gratis, se blant annet side 335;

«For det ligger også til grunn for forslaget at retten til rimelig vederlag ikke skal hindre rettighetshaveren i å gi noe bort gratis, uten vederlag overhodet, dersom det er dette rettighetshaveren ønsker. Et eksempel på en situasjon hvor dette både vil være praktisk og det normale, er innsending av bilder for bruk i kringkasting eller andre medier, av typen «seernes/lesernes bilder» mv. Her må det anses forutsatt at innsendingen ikke vil utløse noe vederlagskrav. Det samme vil gjelde når åndsverk gjennom egne lisenser stilles gratis til rådighet innen bestemte bruksområder. Bestemmelsens ufravikelighet er ikke ment å være til hinder for dette.»

Eksempler på at opphavere i dag gir bort materiale gratis er nettopp blant annet brukerskapt innhold som sendes inn til media, cc-lisenser mv. At retten til rimelig vederlag ikke hindrer slik gratis overdragelse, kommer imidlertid ikke til uttrykk i lovteksten i § 69.

I punkt 82 i direktivets fortale er det også uttrykkelig uttalt at kravet om rimelig vederlag ikke er til hinder for at rettigheter kan gis bort gratis.

NRK støtter uttalelsene i forarbeidene til § 69. Som NRK påpekte i høringen til gjeldende åndsverklov, mener vi imidlertid det er uheldig at dette unntaket fra kravet om rimelig vederlag ikke fremgår direkte av lovteksten. Dette er særskilt uheldig fordi § 69 er formulert som en ufravikelig bestemmelse. Når unntaket nå også kommer klart til uttrykk i direktivets fortale, mener vi det er grunn til å justere ordlyden i § 69, slik at lovteksten klarere angir regelens faktiske innhold. Det er lite pedagogisk at man må gå til forarbeidene for å avklare om det er tillatt å fravike kravet til rimelig vederlag i enkelte tilfeller. Man kan ikke legge til grunn at brukere av åndsverk i alle bransjer er like godt kjent med rettskildene til åndsverkloven.

Ved gjennomføringen av art. 18 bør departementet derfor endre lovteksten i § 69 slik at det fremgår tydelig at bestemmelsen ikke er til hinder for gratis overdragelse.

48. Er det forskjell mellom «appropriate and proportionate» i artikkel 18 og «appropriate and fair» i artikkel 20 (oversatt til «hensiktsmessig og rimelig» i de norske oversettelsene av begge bestemmelsene)?

Ingen kommentar.

Innsynskrav (artikkel 19)

Artikkel 19 pålegger erververe av rettigheter en forpliktelse til regelmessig å gi oppdaterte, relevante og uttømmende opplysninger til opphaver eller den utøvende kunstneren om bruken av verket eller arbeidet.

Innledende kommentar til KUD:

Formålet med artikkel 19 er å ivareta opphavers og utøvende kunstners «behov for opplysninger for å kunne vurdere den økonomiske verdien av sine rettigheter», jf. fortale punkt 74.

Bestemmelsens formål er ikke å etablere en omfattende innsynsadministrasjon, som medfører en uproporsjonal byrde. Dersom opphaver og utøvende kunstnere allerede får den informasjon som er nødvendig for å ivareta formålet bak artikkel 19, er det ikke noen grunn til å skape nye rapporteringsforpliktelser, herunder særlig dersom slike nye forpliktelser kun fører med seg ytterligere kostnader uten å føre med seg noen fordeler for opphaver og utøvende kunstnere.

Artikkel 19 åpner for en fleksibel gjennomføring i nasjonal rett, jf. bl.a. artikkel 19 nr. 3 og 19 nr. 4. EU-kommisjonen har bekreftet at direktivet åpner for nasjonal fleksibilitet ved gjennomføringen, se nedenfor.

AEPO ARTIS, Webinar: *Performers and performers' rights: How can we create a sustainable creative eco-system in Europe?*, 17 november 2020, [lenke her](#); Utdrag fra uttalelse fra Marco Giorello, DG CNECT, Head of Unit I2 Copyright:

"[at 23'19"] The challenges are the fact that this chapter [...], and Articles 18 to 22 in particular, is a chapter that, even more than other parts of the Copyright Directive, leave a lot of margin of manoeuvre to Member States in how to adopt national implementing rules. And this is partly intentional and partly the result of the negotiations. What is intentional, and to some extent understandable, is all the flexibility which the different provisions leave to take into account sector-specific situations

[...]. Member States have flexibility which allows them to take into account the specificities of the sector in the implementation of the text."; and,

"[at 26'35"] Another challenge [is] that [in around] 15 Member States, there were already provisions in the area of the contracts between producers and authors/performers [...] or provisions on mechanisms to ensure remuneration of individual creators. Member States will probably look first at what they already have in their legislation and then try to build on that to try to fill the gaps to implement the Copyright Directive, as opposed to other mechanisms introduced by the Directive where clearly we are in areas where there is nothing in national law and Member States will probably adopt similar approaches to adopt the new EU rules".

Den nasjonale gjennomføringen av artikkel 19 vil kunne reise flere problemer for kringkasterne dersom gjennomføringen ikke tar høyde for kringkasterenes virksomhet og deres behov for fleksibilitet. En kringkasteres virksomhet og omfang av rettighetsavtaler skiller seg vesentlig fra alle andre typer av brukere av åndsverk, herunder også tilbydere av rene audiovisuelle OTT-tjenester. En kringkaster tilbyr lineært innhold tilnærmet 24 timer om døgnet, 365 dager i året, og normalt i flere kanaler, i tillegg til en rekke ikke-lineære tjenester. Eksempelvis tilbyr NRK lineært: 5 fjernsynskanaler, 13 radiokanaler og strømming på NRK TV/nett-TV, på nrk.no (i artikler eller på forsiden) og på NRK Radio/nettradio. Ikke-lineært tilbyr NRK audiovisuelle bestillingstjenester i NRK TV, NRK Super og NRKs YouTube-kanaler, radio-on-demand og podcast i NRK Radio og på Spotify, på egne nettsteder (nrk.no, nrksuper.no, p3.no, yr.no), på tredjemannslattformer (Facebook, Instagram, Snapchat, osv.) og i mobilapplikasjoner, både permanente og midlertidige (for eksempel i forbindelse med MGP, underholdningsprogrammer og diverse arrangementer).

Mye av innholdet er produsert av kringkasteren, slik at kringkasteren må inngå direkte avtale med hver opphaver og utøvende kunstner. Mesteparten av innholdet omfatter flere opphavere/utøvende kunstnere. Det betyr at en kringkaster som NRK vil inngå svært mange rettighetsavtaler hvert år. Med den omfattende publiseringen NRK foretar på et stort mangfold av plattformer for i størst mulig grad å nå ut til alle i Norge, er det svært viktig at det gjøres unntak for kringkastingsbransjen for at dette ikke skal bli en byrde som blir nærmest umulig å oppfylle.

Artikkel 19 åpner for fleksibilitet når det gjelder innsynskravet ved å ta høyde for sektorspesifikke krav (jf. artikkel 19 nr. 1 og fortale punkt 77) og at forpliktelsene som gjennomføres skal være proporsjonale og effektive i forhold til inntektene utnyttningen av verket (artikkel 19 nr. 3 og fortale punkt 75). Som nevnt er formålet med bestemmelsen å ivareta opphavers og utøvende kunstneres «behov for opplysninger for å kunne vurdere den økonomiske verdien av sine rettigheter». NRKs allmennkringkastingstilbud skal være gratis tilgjengelig og skal være reklamefritt. NRKs virksomhet er finansiert via offentlige midler, og er ikke basert på inntekter for bruk, lisensiering eller salg av innhold.

I og med at NRK normalt kun erverver rettigheter for egen offentlig fremføring, vil innsyn og rapportering ved tredje parts bruk allerede være ivaretatt med dagens etablerte ordninger. Inntekter ved f.eks. kabeldistributørens videredistribusjon eller royalties ved lisensiering av innhold, deles med opphaver og utøvende kunstnere henholdsvis indirekte via Norwaco (UBON) eller direkte via NRK etter avtale. Avregning og innsyn ved royalties utføres i henhold til kravene i åvl. § 70, som allerede pålegger en plikt om avregning minst én gang i året.

Ved at NRKs egen bruk ikke genererer inntekter og opphaverne allerede har fått betalt og ikke har krav på ytterligere betaling som følge av NRKs bruk (se også våre kommentarer nedenfor under artikkel 20), mener NRK at NRK helt kan fritas fra krav om innsyn etter artikkel 19 nr. 1. Som påpekt over vil den administrative byrden for NRK vil bli uforholdsmessig byrdefull og vil heller ikke være nødvendig eller tjene noe formål for opphaverne.

Subsidiært, er det uansett viktig at departementet ved gjennomføringen av direktivets krav om innsyn tar høyde for sektorspesifikke krav (jf. artikkel 19 nr. 1 og fortale punkt 77), at forpliktelsene som gjennomføres er proporsjonale og effektive i forhold til inntektene (artikkel 19 nr. 3 og fortale punkt 75) og at det kun gjelder for bidragsyttere som har tilført produksjonen et betydelig bidrag (artikkel 19 nr. 4) samt at det gjøres unntak for tariffavtaler/overenskomster (artikkel 19 nr. 5 og fortale punkt 72 in fine) og for avtaler med kollektive forvaltningsorganisasjoner mv. (artikkel 19 nr. 6 og fortale punkt 77).

I møte med Den europeiske kringkastingunion (EBU) den 3. desember 2020 uttalte EU Kommisjonen at alle relevante berørte parter bør delta når det treffes beslutninger om sektorspesifikke krav. Det foreligger således et ansvar ved gjennomføringen at nye innsyns-/rapporteringsystem tilpasses den enkelte sektoren, med utgangspunkt i sektorens særtrekk.

For opphaver eller utøvende kunstner hvis bidrag ikke er betydelig foreligger det ikke en rapporteringsplikt, jf. artikkel 19 nr. 4. Derimot kan disse be om en rapport. Den retten bør begrenses til maksimalt én gang om året. Begrepet ikke-betydelig må avklares i henhold til aktuell sektor, innenfor film- og TV-produksjon vil betydelige bidragsgivere normalt være begrenset til produsent, regissør, script og hovedrolleinnhavere. (Som nevnt vil f.eks. alle skuespillere i henhold til NRKs avtaler ha rett til del av senere royalty inntekter ved salg, uavhengig av den enkelte skuespillers innsats.)

Rapportering må kunne skje elektronisk, og det må påligge opphaver og utøvende kunstner en plikt å sikre at rapporteringspliktig bruker har korrekt kontaktinformasjon og at den holdes à jour.

Spørsmål:

49. Hva anses som «relevant informasjon» etter direktivet artikkel 19? Dersom «relevant informasjon» varierer fra sektor til sektor, bør dette komme til uttrykk i lovgivningen, og i så fall hvordan?

I lovttekst/forarbeider bør det presiseres at «relevant informasjon» vil variere av mange forskjellige grunner, herunder hva som er sektorrelevant, med en henvisning til formålet med bestemmelsen (fortale punkt 74), samt at «relevant informasjon» må begrenses til opplysninger som utnytter allerede har tilgjengelig (fortale punkt 75).

50. Hvordan skal innsynskravet i artikkel 19 praktiseres av de som har rettigheter til mange verk, herunder verk med flere opphavere?

Det vises til NRKs generelle kommentarer ovenfor.

51. Informasjon som anses «relevant» for opphavere eller utøvende kunstnere etter artikkel 19 vil i visse tilfeller utgjøre avtalemotpartens forretningshemmeligheter. Hvordan bør dette forholdet håndteres?

Fordelingen av senere inntekter må gjøres av bruker, basert på det partene er blitt enige om. Detaljer knyttet til senere inntekter bør kun deles med revisor i samsvar med åvl. § 70 annet ledd.

52. Etter punkt 74 i direktivets fortale er det ikke et behov for ~~kompensasjon~~ opplysninger dersom utnyttingen har opphørt. Hvordan skal opphaver eller utøvende kunster klare å skille en situasjon hvor utnyttingen har opphørt fra en situasjon hvor verket/prestasjonene utnyttes uten at det gis informasjon om utnyttelsen?

Innsynskravet etter artikkel 19 gjelder ikke for verk som ikke lenger utnyttes. Det betyr ikke at opphaver ikke kan spørre om verket brukes eller ikke. I situasjoner der verket hadde omfattes av unntaket etter artikkel 19 nr. 6 dersom verket utnyttes, skal spørsmål om bruk stilles til den kollektive forvaltningsorganisasjonen, og ikke til brukeren, jf. forslag til lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett § 32.

53. Hvordan bør en anmodning om informasjon etter artikkel 19 nr. 2 gis til underlisensstakere og hvordan bør informasjonen fra underlisensstakere formidles til opphavere/utøvende kunstnere eller deres representanter, herunder skal det formidles direkte eller indirekte via ~~lisensstaker~~ lisensgiver?

Ingen kommentar.

54. Bør Norge benytte seg av muligheten til å begrense kravet til informasjon etter artikkel 19 nr. 3? I så fall, i hvilke tilfeller er det relevant?

Ja. Se NRKs generelle kommentarer ovenfor.

55. Hvilke særtrekk i de ulike sektorene bør vektlegges ved gjennomføring av innsynskravet? Hvordan bør dette skje – gjennom sektorspesifikk lovgivning eller på annen måte?

Se NRKs generelle kommentarer ovenfor.

56. Etter direktivet artikkel 19 nr. 3 kan medlemsstatene fastsette at i tilstrekkelig begrunnede tilfeller der den administrative byrden som følger av innsynsforpliktelsen, vil bli uforholdsmessig i lys av inntektene fra utnyttingen av verket eller fremføringen, skal kravet begrenses til de typene og den mengden informasjon som med rimelighet kan forventes i slike tilfeller. Når anses den administrative byrden som uforholdsmessig? Hva anses som rimelig type og mengde informasjon i de tilfeller hvor innsynskravet begrenses?

Se NRKs generelle kommentarer ovenfor.

57. Bør det gjøres unntak fra innsynskravet der bidraget fra opphaver/den utøvende kunstneren ikke er betydelig i slike situasjoner som artikkel 19 nr. 4 tilsikter? I så fall, når anses et bidrag som ikke betydelig?

Ja, det må åpnes for en mulighet å gjøre unntak fra innsynskravet der bidraget ikke er betydelig. Se NRKs generelle kommentarer ovenfor.

58. Bør det innføres særskilte regler om tariffavtaler, jf. artikkel 19 nr. 5?

Ja. Arbeidsgivers rett til åndsverk som er skapt i arbeidsforhold følger normalt av tariffavtaler, i samsvar med Knophs maksime. Det er ikke noen grunn for at direktivet skal forandre det partene i tariffavtalen er blitt enige om når det gjelder kompensasjon og innsyn. En utvidet innsynsrett vil bare påføre arbeidsgiver ytterligere og uforholdsmessige administrative byrder, jf. artikkel 19 nr. 3. Unntaket for tariffavtale bør også omfatte bestillings-/oppdragsforhold i kringkastingssektoren, jf. NRKs kommentarer til artikkel 18.

59. Bør manglende rapportering sanksjoneres, og i så fall hvordan?

Manglende etterlevelse av rapporteringsforpliktelsene bør ikke sanksjoneres. Som vi har redegjort for over, så vil et krav om rapportering i tråd med artikkel 19 være svært byrdefull for allmennkringkastere som NRK. Sanksjoner knyttet til feil ved rapporteringen vil gjøre forpliktelsen ytterligere uforholdsmessig. Det minnes om at det i dag ikke er knyttet sanksjoner til gjeldende § 70 om innsyn og kontroll. NRK mener at det også bør være tilfelle ved gjennomføring av artikkel 19.

Ordning for avtalejustering (artikkel 20)

I artikkel 20 er det en bestemmelse om en avtalejusteringsordning som i visse tilfeller åpner for reforhandling av kontrakter. Etter bestemmelsen skal opphaveren eller den utøvende kunstneren sikres et ytterligere vederlag dersom det viser seg at det opprinnelige vederlaget var urimelig lavt sammenlignet med de inntekter verket eller arbeidet genererer. Dette betyr at etterfølgende forhold tas med i vurderingen.

Spørsmål:

60. Ved forberedelsen av den nye åndsverkloven var det en diskusjon om det ved vurderingen av om et vederlag er rimelig etter § 69, skulle tas hensyn til etterfølgende forhold eller ikke. Bør gjennomføringen av direktivet artikkel 20 på denne bakgrunnen sees i sammenheng med gjennomføringen av artikkel 18, jf. åndsverkloven § 69, eller bør artiklene i større grad gjennomføres adskilt fra hverandre?

Vilkåret i artikkel 20 nr. 1 er at rettighetshaver har krav på etterbetaling dersom «den opprinnelig avtalte godtgjøringen viser seg å være urimelig lav sammenlignet med alle senere relevante inntekter fra utnyttningen av verkene eller framføringene».

Det er altså kun der bruken av rettighetene genererer ytterligere inntekter, at bestemmelsen kommer til anvendelse – forutsatt at det opprinnelige vederlaget da fremstår som «urimelig lavt».

Av fortalens pkt. 78 frem går det at

«Alle inntekter som er relevante for det aktuelle tilfellet, herunder eventuelt inntekter fra salg av produkter, bør tas i betraktning ved vurderingen av hvorvidt godtgjøringen er uforholdsmessig lav. Ved vurderingen av situasjonen bør det tas hensyn til de særlige forholdene i hvert enkelt tilfelle, herunder bidraget fra opphaveren eller den utøvende kunstneren, samt til særtrekkene og praksisen for godtgjøring i de forskjellige innholdssektorene, og hvorvidt avtalen bygger på en tariffavtale.»

Direktivet legger altså opp til at det er rom for å gjøre sektortilpasninger, herunder for avtaler som inngås mellom tariffparter. I tillegg fremgår det av artikkel 20 nr. 2 at avtaler med kollektive forvaltningsorganisasjoner iht. CRM-direktivet, ikke er omfattet av artikkel 20.

Det er en naturlig sammenheng mellom artikkel 20 og artikkel 18 som begge regulerer rimelig vederlag. NRK mener det må være klart at man ved gjennomføringen av artikkel 20 ser hen til artikkel 18 ved at § 69 tilpasses de nye føringene i direktivet. Det er derfor viktig at man ved gjennomføringen av artikkel 20 gjør de samme justeringene som for artikkel 18 knyttet til den kringkastingensbransjen.

Som kjent støttet NRK departementets forslag om at det må være forholdene på avtaletidspunktet som legges til grunn for hva som skal anses å være rimelig vederlag da forslaget til gjeldende § 69 ble fremmet. Det er på avtaletidspunktet partene foretar en vurdering av de relevante omstendighetene for verdivurderingen av rettighetsoverdragelsen. Erververen vil i de fleste tilfeller ta den største risikoen ved å forhåndsvurdere rettighetenes verdi og derved kalkulere hvor stor investering som skal gjøres på kostnadssiden, for å benytte seg av rettighetene.

NRK merker seg at forslaget kun innebærer at det kan skje en etterfølgende oppjustering av hva som er å anse som rimelig vederlag, og ikke en nedjustering dersom det viser seg at rettighetene tross alt ikke var en så god investering som man håpet på utfra markedsforsutsetningene. Dette til tross for at det på flere områder, f.eks. kringkastingsområdet, er rettighetserververen som gjør den store investeringen ved å bestille og betale for ulike åndsverk som manus, regi og musikk, i tillegg til å dekke alle øvrige produksjonsinvesteringer.

De avtaler som NRK inngår om overdragelse av rettigheter med opphavere og utøvende kunstnere gjelder publisering av innhold som skal være gratis tilgjengelig for publikum, utover publikums

finansiering over statsbudsjettet. Om produksjonen blir populær blant publikum, fører ikke det til inntekter for NRK.

I den forbindelse understreker NRK at man i avtaler med rettighetshaverne som nevnt har sørget for at de også mottar royalty for eventuelt salg av produksjonen til tredjepart. På den måten har avtalepartene sørget for at en eventuell kommersiell suksess kommer rettighetshaverne til gode ved at de får en andel av omsetningen.

Basert på dette er det NRKs oppfatning at det vil skape en betydelig uforutsigbarhet for erververe og produsenter i kringkastingssektoren, dersom man åpner for justering av vederlaget som følge av etterfølgende inntekter. Dette vil igjen føre til en nedvurdering/ nedjustering av hva som er å anse som rimelig vederlag ved avtaleinngåelsen, for å ha en buffer for mulig etterfølgende krav fra rettighetshavere. Dette er ingen av partene tjent med. En slik bestemmelse vil også være konflikt- og tvisteskapende, og vil kunne føre til stagnering i markedet for rettighetserverv.

NRK foreslår derfor at dersom departementet foreslår å lovfeste prinsippene i artikkel 20, så må den avgrenses mot ansettelses- og bestillings-/oppdragsforhold i kringkastingssektoren.

Bruk av forhåndskjøpte publiseringsrettigheter slik NRK har beskrevet over skaper ikke slike inntekter, og vil etter vår forståelse av artikkel 20 ikke kunne medføre krav om etterbetaling.

Det bes om at departementet presiserer i forarbeidene at det kun er når utnyttelsen av verket skaper ytterligere *inntekter*, at artikkel 20 nr. 1 kan komme til anvendelse hvis vilkårene der er oppfylt.

61. Hvordan står begrepet «urimelig lav» i artikkel 20 seg mot begrepet «urimelig» i avtaleloven § 36? Bør ordningen for avtalejustering etter artikkel 20 gjennomføres som en egen bestemmelse i åndsverkloven, eller er avtaleloven § 36 tilstrekkelig? Dersom det innføres en egen bestemmelse i åndsverkloven, hva blir forholdet til avtaleloven § 36? Skal bestemmelsen i åndsverkloven gjelde istedenfor avtaleloven § 36, eller skal bestemmelsene gjelde parallelt?

NRK er som nevnt kritisk til å innføre en særlig forpliktelse til å kreve mer i vederlag for rettigheter på grunn av etterfølgende inntekter. Avtaleloven § 36 regulerer allerede tilsidesettelse av avtaler som er urimelige eller i strid med god forretningskikk.

Tidligere hadde man en spesialregel om lemping av urimelige avtalevilkår i åndsverkloven, men denne ble opphevet ved innføringen av avtalelovens § 36. Denne bestemmelsen får anvendelse på hele det formuerettslige området, herunder også på opphavsrettens område.

I lys av at rettighetshaverne har fått styrket sin posisjon i vesentlig grad ved innføring av en ufravikelig rett til rimelig vederlag, presisering av spesialitetsprinsippet og mulige nye regler om innsyn og tilbakeføring av rettigheter, er det liten grunn til å innføre en særregel om revisjon av urimelige avtalevilkår i tråd med artikkel 20. Avtalelovens § 36 vil være tilstrekkelig for å fange opp de få tilfellene der en rettighetshaver eventuelt har fått «urimelig lavt» vederlag.

På bakgrunn av dette kan ikke NRK se at det er nødvendig eller hensiktsmessig å innføre en særlig lempningsregel basert på artikkel 20 i åndsverkloven. Ved å basere seg på avtalelovens § 36 i slike tilfeller, kan man også redusere faren for konsekvensene av forslaget slik departementet uttaler i sitt sammendrag;

«Informasjonsforpliktelsene og retten til å kreve reforhandling av inngåtte avtaler etter artikkel 19 og 20 antas å kunne medføre vesentlige kostnader for erververe av rettigheter. Disse bestemmelsene kan også føre til at det opprinnelige vederlaget til rettighetshaverne reduseres, siden erververen ved fastsettelsen må ta hensyn til at vederlaget senere vil kunne økes.»

62. Hva er forholdet mellom vurderingene av hva som er en «ytterligere, hensiktsmessig og rimelig godtgjøring» etter artikkel 20 og en «hensiktsmessig og rimelig godtgjøring» i artikkel 18?

Ingen kommentar.

63. Bør og kan det uttrykkelig reguleres at også opphaveres og utøvende kunstneres representanter kan kreve justering etter artikkel 20? Ifølge fortalen punkt 78 bør identiteten til opphavere og utøvende kunstnere vernes av deres representanter så langt det er mulig. Hvordan kan en vurdere om en godtgjøring er urimelig uten å avsløre identiteten til opphaver/utøvende kunstner, og hvordan bør dette håndteres i norsk rett ved gjennomføring av direktivet?

Etter NRKs oppfatning bør det kun være de originære rettighetshaverne, eventuelt ved deres representanter, som eventuelt har rett til å kreve justering av vederlaget dersom dette er «urimelig lavt». Vi har vanskelig for å forstå hvordan det skal være mulig å ta stilling til et slikt krav, dersom erverver ikke vet hvilken opphaver eller utøvende kunstner som fremmer kravet. Som beskrevet over inngår NRK et stort antall avtaler om erverv av rettigheter hvert eneste år knyttet til en mengde ulike produksjoner. Det sier seg selv at det ikke vil la seg gjøre å vurdere et krav om ytterligere vederlag om den som fremmer kravet ikke identifiserer rettighetshaver, det opphavsrettslige bidraget og vederlaget som ble betalt.

NRK er derfor kritisk til å regulere en slik løsning der man kan fremme krav om ytterligere betaling uten å avsløre identiteten til rettighetshaverne det gjelder.

For øvrig viser NRK til sin vurdering over der vi foreslår at det gjøres unntak fra artikkel 20 for ansettelses- og bestillings-/oppdragsforhold på kringkastingssektoren.

Tvisteløsning (artikkel 21 og anmodningsvedtak ifm. åndsverkloven § 69)

Åndsverkloven § 69 gir opphaver rett til rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett. Ved behandlingen av åndsverkloven i 2018 uttalte Stortingets familie- og kulturkomité at en tvisteløsningsmekanisme for fastsetting av rimelig vederlag etter bestemmelsen ville være en god måte å løse uenigheter knyttet til vederlagsspørsmål, jf. Innst. 258 L (2017–2018) side 6. I stortingsbehandlingen ble denne uttalelsen fulgt opp med en anmodning om at regjeringen skulle utrede en slik tvisteløsningsordning, jf. Stortingets anmodningsvedtak nr. 729 av 22. mai 2018. På bakgrunn av anmodningsvedtaket vil departementet utrede spørsmålet om en tvisteløsningsmekanisme knyttet til bestemmelsen om rimelig vederlag i åndsverkloven § 69. I digitalmarkedsdirektivet artikkel 18 er det et generelt prinsipp om rimelig vederlag, som i stor grad tilsvarer åndsverklovens bestemmelse. Etter artikkel 18 skal medlemsstatene sikre 12 at opphavere og utøvende kunstnere som lisensierer eller overdrar rettigheter, har rett til et hensiktsmessig og rimelig vederlag. Ved gjennomføringen av bestemmelsen skal det tas hensyn til prinsippet om avtalefrihet og en rimelig balanse mellom rettigheter og interesser. Etter artikkel 21 skal statene fastsette at tvister kan bli underlagt en frivillig prosedyre for alternativ tvisteløsning. Denne alternative tvisteløsningsordningen knyttes imidlertid ikke til den generelle bestemmelsen om rimelig vederlag i artikkel 18, men til bestemmelsen om reforhandling av kontrakter (avtalejusteringsordning) i artikkel 20 og informasjonplikten i artikkel 19.

Departementet har stilt en rekke spørsmål knyttet til en eventuell innføring av ny tvisteløsningsmodell for tvister knyttet til artikkel 19 og 20. NRK velger i det følgende å svare mer overordnet på disse, og vil eventuelt komme nærmere tilbake til dette i neste høringsrunde.

Fra NRKs ståsted er vi alltid opptatt av å finne rimelige utenrettslige løsninger dersom det fremmes krav fra våre samarbeidsparter og rettighetshavere om påstått brudd på avtaleforpliktelser. NRK har gjennom tidene hatt svært få tvister med rettighetshavere i lys av de tusenvis av avtaler som er inngått. Etter NRKs syn fungerer de alminnelige tvisteløsningsmekanismene som finnes i Norge godt når partene ikke kommer fram til en utenrettslig løsning. NRK legger til grunn at dette også vil gjelde for mulige krav som rettighetshavere måtte ha som følge av påståtte brudd på betingelsene i artikkel 19 og 20.

NRK er skeptisk til å innføre en særskilt tvisteløsningsordning på et svært begrenset område for tvister om reforhandling av vederlag og informasjonsspørsmål iht. artikkel 19 og 20. En slik særordning vil i mange tilfeller være et fordyrende prosessskritt, og vil også kunne føre til tidkrevende prosesser da en slik tvisteløsning kun vil være et skritt på veien før saken havner hos de ordinære domstoler.

NRK er også bekymret for at en slik særordning vil være tvisteskapende hvis terskelen for behandling av slike krav settes lavt.

Dersom departementet foreslår å innføre en slik særlig tvisteløsningsordning, bør denne være frivillig å benytte for begge parter, slik at ikke en av partene kan tvinge den andre parten til en slik tvisteløsningsordning. Det må også være mulig for partene å kreve full overprøving av saken hos de ordinære domstolene i etterkant. Alle sider av saken må kunne behandles av domstolene, og ikke bare en overprøving av selve vedtaket fra tvisteløsningsorganet.

Videre er det viktig at en eventuell tvisteløsningsordning kun kan behandle konkrete krav som hevdes å være i strid med vilkårene i artikkel 19 og 20, slik at generelle tolknings spørsmål av slike bestemmelser i avtaler ikke kan bringes inn for organet.

Det fremgår av fortalens punkt 78 at en slik tvisteløsningsordning ikke skal få anvendelse på tariffavtaler og avtalelisensavtaler knyttet til CRM-direktivet. NRK forutsetter at dette hensyntas ved en eventuell gjennomføring av artikkel 21 i norsk rett.

Basert på dette er det NRKs oppfatning at det ikke er nødvendig eller hensiktsmessig å innføre en særskilt tvisteløsningsmodell for behandling av krav knyttet til vilkårene i artikkel 19 og 20.

Spørsmål:

64. Er det behov for en alternativ tvisteløsningsordning for behandling av tvister etter artiklene 19 og 20?

Ingen kommentar.

65. Er det obligatorisk for statene å ha en prosedyre for alternativ tvisteløsning etter artikkel 21 gitt bruk av begrepet «bør» i fortalens punkt 79?

Ingen kommentar.

66. Etter artikkel 21 skal en prosedyre for alternativ tvisteløsningsordning være frivillig, mens det følger av fortalens punkt 81 at bestemmelser om prosedyrer for alternativ tvisteløsning bør være obligatoriske og ufravikelige. Hva innebærer dette? Skal den ene parten alltid kunne tvinge den andre til å delta i alternativ tvisteløsning, også om den andre parten (i stedet) ønsker ordinær domstolsbehandling (og kanskje uansett vil kreve domstolsbehandling i etterkant)?

Ingen kommentar.

67. Vil det være særskilt behov for en alternativ tvisteløsningsordning for behandling av tvister etter åndsverkloven § 69 dersom det innføres en tvisteløsningsordning knyttet til artikkel 20 om reforhandling av kontrakter? Hva er i så fall begrunnelsen for et slikt behov (gitt at EU ikke har sett det samme behovet)?

Ingen kommentar.

68. Hvordan bør en eventuell tvisteløsningsordning se ut, spesielt med tanke på at rettssikkerhetshensyn skal ivaretas og at denne typer tvister vil være svært ulike? Hva vil fordelene med en alternativ tvisteløsningsordning være dersom mange av tvistene uansett vil prøves av domstolene i etterkant? Og hva skal domstolene kunne prøve – bare gyldigheten av vedtaket eller skal saken også kunne fortsette partene imellom? Bør en eventuell tvisteløsningsordning forbeholdes saker hvor tvistesummen er begrenset oppad til en viss sum (småkrav)?

Ingen kommentar.

69. Til hvilke stadier i prosessen bør eventuelle særskilte bestemmelser om tvisteløsning knytte seg til? En kan se for seg i alle fall to stadier i prosessen: For det første i forhandlingen, som hjelp til å komme frem til avtale ved (frivillig) mekling eventuelt kombinert med nemnd eller voldgift. For det andre etter at avtale er kommet i stand, for vurderingen av om avtalt vederlag er rimelig, jf. artikkel 20, som et alternativ til domstolsbehandling.

Ingen kommentar.

70. Vil det ved en ev. tvisteløsningsordning være behov for særskilte saksbehandlingsregler?

Ingen kommentar.

71. I forslag til lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv., jf. [Prop. 53 L \(2020-2021\)](#), er det i § 28 en bestemmelse som krever at vederlaget for bruken skal være rimelig. Vil det være behov for at en eventuell tvisteløsningsmekanisme også omfatter tvister om rimelig vederlag knyttet til kollektiv forvaltning av opphavsrett?

Ingen kommentar.

72. Vil det være tvisteløsningsbehov knyttet til andre bestemmelser i forslaget til ny lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett?

Ingen kommentar.

Oppsigelse av avtale ved manglende bruk (artikkel 22)

Artikkel 22 gir regler om tilbakekallsrett ved manglende bruk. Bestemmelsen gir på visse vilkår opphaver eller utøvende kunstner en rett til å si opp avtalen dersom erverver ikke utnytter en lisens eller en eksklusiv rett. Etter bestemmelsen er det i stor grad opp til medlemsstatene å fastsette nærmere bestemmelser og vilkår for denne adgangen. Blant annet kan det fastsettes at tilbakekall bare kan gjøres i et bestemt tidsrom og at det må skje etter en rimelig tidsfrist etter avtaleinngåelse. I [høringsnotatet](#) om ny åndsverklov fra 2016 ble det i punkt 6.7 foreslått en bestemmelse om rett til oppsigelse ved manglende bruk, jf. utkastet § 5-5. Forslaget gikk ut på at opphaver kunne si opp avtalen dersom erverver ikke innen tre år har utnyttet en eksklusiv rett til å gjøre et verk tilgjengelig for allmennheten. Det ble også foreslått en oppsigelsesfrist på ett år, hvor erververen kunne iverksette bruken og avverge oppsigelsen. Bestemmelsen ble foreslått delvis fravikelig, slik at partene kunne avtale en rimelig endring av fristene. Blant annet på grunn av begrenset oppslutning i høringen, ble forslaget ikke opprettholdt i [Prop. 104 L \(2016-2017\)](#), jf. punkt 6.7.5.

Spørsmål:

73. Kan forslaget fra 2016 være egnet som utgangspunkt for gjennomføring av artikkel 22?

Ingen kommentar.

74. Er det behov for sektor-spesifikke regler?

Artikkel 22 gir regler om tilbakekallsrett ved manglende bruk av rettigheter. Bestemmelsen gir på visse vilkår opphaver eller utøvende kunstner en rett til å si opp avtalen dersom erverver ikke utnytter en lisens eller en eksklusiv rett. Etter bestemmelsen er det i stor grad opp til medlemsstatene å fastsette nærmere bestemmelser og vilkår for denne adgangen.

Åndsverkloven er bygget på en grunnsetning om å balansere opphaverens og samfunnets interesser. Lovforslaget fra 2016 om oppsigelse av avtaler ved manglende bruk fikk sterk motbør fra produsentsiden i høringsrunden fordi forslaget i vesentlig grad forrykket denne balansen. Forslaget fikk på den annen side dessuten begrenset oppslutning fra rettighetshaverne.

Som departementet selv påpekte på side 250 i [Prop. 104 L \(2016-2017\)](#), kom det vektige motforestillinger mot en generell og ufravikelig regel om oppsigelse. Dette gjaldt særlig på den audiovisuelle sektoren der verk skapes på bestillers regning og risiko, i tillegg til på områder der mange er involverte (for eksempel ved fellesverk). Av disse grunner uttalte departementet at om man skulle innføre en slik generell regel, måtte den gjøres fravikelig. Siden det ble antatt å være et begrenset behov for denne regelen, ble forslaget frafalt.

NRK fastholder sin vurdering fra høringen om at forslaget ensidig ivaretar opphaverens interesser på bekostning av erververens investeringer. Vi anser det nødvendig å gjøre unntak fra denne regelen på kringkastingsområdet for å unngå svært uheldige konsekvenser av bestemmelsen. En slik avgrensning av artikkel 22 er det rom for i direktivet.

I punkt 80 i fortalen uttales det nettopp at det bør gis sektorspesifikke regler, for eksempel på det audiovisuelle området, og ved å tilpasse reglene dersom det er tale om fellesverk. Det fremgår også uttrykkelig av artikkel 22 nr. 2 b) at

«Medlemsstatene kan utelukke verker eller andre beskyttede arbeider fra anvendelsen av tilbakekallingsordningen dersom slike verker eller andre beskyttede arbeider vanligvis inneholder bidrag fra flere opphavere eller utøvende kunstnere [våre understreknings].»

Som begrunnelse for regelen i artikkel 22 uttales det i punkt 80 i fortalen at noen verk «ikke blir brukt i det hele tatt». Dersom opphavers inntekter avhenger av bruk og verket blir liggende brakk i lang tid, er det forståelig at opphaveren interesser blir skadelidende. Men slik artikkel 22 er formulert og begrunnet, forstår NRK bestemmelsen slik at dersom verket er brukt én gang, kommer artikkel 22 ikke til anvendelse. Dette bes uansett tydeliggjort av departementet.

Det følger også av artikkel 23 at det kun er avtaler som strider mot artikkel 19 til 21 som anses ugyldige, mens avtaler i strid med artikkel 18 og 22 fortsatt vil gjelde. Det er med andre ord større handlingsrom ved den nasjonale gjennomføringen av artikkel 18 og 22.

Basert på dette er det NRKs klare oppfatning at det er helt nødvendig å gjøre unntak fra / avgrensninger mot artikkel 22 ved implementeringen av denne.

For det første så har åndsverkloven i dag allerede særbestemmelser om bruksplikt og oppsigelsesrett som hensyntar forholdene i ulike bransjer, for eksempel på filmområdet, ved lydopptak og fremføringer av verk. Bruksplikt og oppsigelsesrett for forlagsavtaler var tidligere regulert i åndsverkloven, men ble erstattet med en forskriftshjemmel ved forrige lovrevisjon fordi dette var bedre regulert i standardavtalene mellom forleggere og forfattere.

Åndsverkloven har med andre ord allerede ivare tatt rettighetshavernes behov på de mest relevante bransjeområdene.

Videre er det NRKs klare oppfatning at en bestemmelse om oppsigelse ved manglende bruk vil være særlig problematisk i markedet for audiovisuelle produksjoner. I radio og TV-produksjoner inngår åndsverk og prestasjoner fra et stort antall opphavere og utøvende kunstnere. Det kan være tale om verk som er helt sentrale for produksjonen, og verk som kun inngår som kortere eller mindre innslag i produksjonen. Det er en stor mengde av avtaler som inngås med rettighetshavere for å muliggjøre en slik produksjon, på ulike tidspunkter både før og etter produksjonsstart.

Videre kan rettigheter til verk som inngår i produksjonen være et resultat av felles skapende innsats som ikke kan skilles ut i selvstendige verk. Dette er gjerne tilfellet i større produksjoner som foregår over tid, og hvor mange aktører og opphavere er involverte i utviklingen av for eksempel manus og regi.

Som nevnt er NRKs erverv av rettigheter på dette området i stor grad regulert av kollektive rammeavtaler som er fremforhandlet med rettighetshavernes interesseorganisasjoner. NRK betaler i henhold til avtalene både for arbeidsinnsatsen til rettighetshaverne og for erverv av nødvendige rettigheter for å publisere den endelige produksjonen. For å sikre en nødvendig forutsigbarhet for NRK forhåndsbetales det i stadig større grad for NRKs fremtidige publiseringsrettigheter.

Dersom artikkel 22 innføres og opphaverne får anledning til å heve avtalen og få tilbakeført rettigheter, vil dette rukke ved fundamentet for disse avtalene. Ikke bare vil det skape stor uforutsigbarhet for NRK og andre produsenter, men NRK må også måtte vurdere på ny om det fortsatt vil være forsvarlig å inngå avtaler om forhåndskjøp av rettigheter. Opphavere og utøvende kunstnere risikerer dermed få redusert sine inntekter. Og Stortingets ønske om at NRKs produksjoner i størst mulig grad skal være tilgjengelig for publikum, vil bli vanskelig å oppfylle.

Planleggingen av en produksjon er en svært kompleks affære med mange elementer som skal på plass før produksjonen kan ferdigstilles og rettigheter kan utnyttes. Det er ikke uvanlig at produsenten trenger lang tid (gjerne mer enn fem år) fra erverv av rettigheter fra for eksempel den enkelte dramatiker eller forfatter, før produksjonen kan slutføres. Det vil i slike tilfelle være urimelig om den enkelte rettighetshaver kan heve avtalen og kreve sine rettigheter tilbakeført og på den måten hindre slutføringen av en produksjon, uavhengig av hvor vesentlig verket eller prestasjonen er. En slik rett vil medføre at den enkelte rettighetshaver kan stanse eller forhindre igangsatte produksjoner og utnyttelsen av rettighetene til denne, på bekostning av øvrige rettighetshavere og produsentens interesser.

Vi mener også det er grunn til å reise spørsmål ved konsekvensene av at én av flere rettighetshavere kan si opp avtalen og få tilbakeført sine rettigheter til seg. Disse rettighetene vil i mange tilfeller ikke kunne utnyttes av den enkelte, da verket enten er blitt til gjennom et samarbeid mellom flere, eller ikke kan utnyttes uten avtale med de øvrige eller produsenten utfra konkurransemessige forhold. Det vil derfor være svært uheldig å innføre en generell regel om tilbakeføring av rettigheter på et område der opphaverne ofte ikke kan nyttiggjøre seg sine rettigheter på egen hånd.

Det er NRKs syn at kringkastingsbransjen selv løser og fortsatt må kunne løse disse forholdene gjennom sine rammeavtaler på de ulike delene av området. Interesseorganisasjonene til rettighetshaverne er i stand til å ivareta sine medlemmers interesser når de forhandler om kollektive avtaler med NRK og andre aktører på markedet. En gjennomføring av artikkel 22 som ensidig ivaretar den ene parts interesser, er verken opphaverne, produsentene eller samfunnet tjent med.

Som nevnt tidligere fremgår det av punkt 72 og 73 i fortalet at det kan gjøres unntak fra artikkel 18 til 22 for rettighetsoverdragelser som er gjort i tråd med tariffavtaler. Dette fremgår også uttrykkelig av artikkel 22 nr. 5.

Da departementet i sin tid la frem forslaget om en oppsigelsesbestemmelse, uttalte man også her at det ikke ville være rimelig om bestemmelsen fikk anvendelse på overgang av opphavsrett i ansettelsesforhold. Dette ble begrunnet med at arbeidsgivere har en rimelig forventning om å utnytte rettighetene uten risiko for tilbakeføring av disse til den ansatte. NRK støtter dette.

De samme hensynene gjør seg også gjeldende for overgang av rettigheter til bestillingsverk. Som NRK redegjorde for under punktet om rimelig vederlag, investerer NRK som andre produsenter betydelige beløp ved bestilling av ulike åndsverk til for eksempel tv-serier. Et manus som NRK bestiller til TV-serier, blir ofte til etter en lang prosess der flere rettighetshavere er involvert og der NRK legger betydelig føringer for verket. NRK har da en berettiget forventning om at de rettigheter som NRK erverver og som er nødvendige for å sette produksjonen i gang, blir hos NRK uten risiko for at opphaveren skal si opp avtalen og kreve disse tilbakeført til seg. Dette verket hadde heller ikke blitt til uten at NRK hadde bestilt det eller betalt for utviklingen av dette. Det er da urimelig at opphaveren skal kunne si opp avtalen og kreve rettighetene tilbakeført til seg uten kostnad, hvis NRK av ulike grunner ikke har hatt anledning til å benytte seg av rettighetene i tide.

På denne bakgrunn foreslår NRK at dersom departementet vil lovfeste prinsippene i artikkel 22, så må bestemmelsen avgrenses mot alle verk som benyttes i kringkastingssektoren.

Art. 26 – virkeområdet for direktivet

Det fremgår av artikkel 26 at direktivet får anvendelse på alle verk som er beskyttet pr. 7.juni 2021. Samtidig bestemmes det i artikkel 26 nr. 2 at;

«Dette direktiv får anvendelse uten at det berører handlinger som er foretatt og rettigheter som er ervervet før 7. juni 2021.»

Slik vi forstår artikkel 26 nr. 2, innebærer dette at bestemmelsene i direktivet ikke kan gis tilbakevirkende kraft på utnyttelse av rettigheter eller inngåtte avtaler om erverv av rettigheter før 7. juni 2021. Denne vurderingen støttes også av Ted Shapiro i hans artikkel i European Intellectual Property Review, Issue 12, 2020, se side 16.

Dette samsvarer godt med det grunnleggende prinsippet om at lover ikke skal gis tilbakevirkende kraft. I motsatt fall ville det gitt svært uheldige utslag på avtaler der partene ikke har hatt anledning til å hensynte de nye avtaleprinsippene som eventuelt gjennomføres på grunnlag av direktivet.

NRK ber om at departementet tydeliggjør at eventuelle nye bestemmelser som følge av gjennomføringen av direktivet ikke får tilbakevirkende kraft på handlinger eller avtaler før reglene trer i kraft.

Nett- og videresendingsdirektivet

Nett- og videresendingsdirektivet ((EU) 2019/789) regulerer opphavsrettslige spørsmål i forbindelse med visse nettoverføringer og videresending av radio- og TV-programmer. Formålet med direktivet er å øke tilgangen til kringkastingsprogrammer fra andre medlemsstater ved å lette klarering av opphavsrettslig beskyttet innhold i slike programmer. En overordnet gjennomgang av bestemmelsene i direktivet finnes i [EØS-notatbasen](#).

Sverige publiserte 11. november 2020 et høringsnotat (Ds 2020:25) med forslag til gjennomføring av direktivet blant annet i den svenske opphavsrettsloven.

Spørsmål:

75. Hva er vurderingen av det svenske forslaget til gjennomføring?

«Direct injection» slik begrepet er beskrevet og definert i Ds. 2020:25 er i utgangspunktet en korrekt forståelse. Direct injection omfatter kun overføringer når det ikke allerede foreligger en primærdistribusjon av samme innhold av aktuell kringkaster. Direktivet regulerer også kun grensekryssende overføring («cross-border access»), jf. artikkel 1. Derimot går det ikke klart frem i nevnte Ds. at dersom det dreier seg om direct injection vil ansvaret for overføringen ikke være solidarisk mellom kringkaster og distributør, men hver part er ansvarlig for sin del av overføringen, jf. direktivets forale punkt 20.

76. Er det spesielle forhold, for eksempel ved det norske markedet, som departementet bør være særlig oppmerksom på ved gjennomføringen av direktivet?

Ingen kommentar.

77. Det er fremmet ulike syn på om det er samsvar mellom direktivets regulering og Høyesteretts vurdering i HR-2018-2268. Uten at det er avgjørende for gjennomføringen, mottar departementet gjerne kommentarer til dette forholdet og oppfatninger om lik- og ulikheter mellom direktivets regulering og Høyesteretts dom.

Ingen kommentar.